

Výstavný projekt Galérie umelcov Spiša predstavuje tvorbu štyroch významných predstaviteľov geometrickej maľby na Slovensku: **Štefan Balázs**, **Mária Balážová**, **Pavol Rusko**, **Adam Szentpétery**; ktorí počas dlhoročnej pedagogickej praxe vychovali niekoľko generácií umelcov. Jednotlivé autorské prístupy sa líšia inšpiráciou aj formálnym spracovaním, ostávajú však konzistentné vo význame vývoja geometrickeho umenia. Výstava je uvedená v rámci dramaturgického cyklu **Téma**. Projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Výstavu **Didaktický štvoruholník** možno vnímať ako metaforu pre súčasné chápanie a prax geometrickeho umenia, ktoré je integrálnou súčasťou slovenského výtvarného kontextu. Výstava ukazuje kontinuálny vývoj geometrickej abstrakcie ako dialektického procesu medzi univerzálnou formou a jej konkretizáciou, kde pedagogická angažovanosť umelcov významne prispela k prehĺbeniu tohto umenia v slovenskom aj medzinárodnom rámci súčasnej maľby.

Vystavujúci autori reprezentujú individuálne cesty geometrickej expresie, ktorých odlišnosti sa prelínajú s podobnými východiskami a spoločným vzťahom ku geometrickým princípom. Tvorba **Štefana Baláza** vychádza z presvedčenia o geometrii ako základnom princípe organizácie sveta. Jeho práce reflektujú odkazy modernizmu aj súčasnej abstrakcie, kde geometria slúži ako štruktúrny rámec pre skúmanie časových a priestorových dimenzií. Balázs redukuje geometrické prvky na ich elementárnu podstatu, čím konštruje pravidlá poriadku medzi formou a priestorom. Geometrická abstrakcia tak u neho nie je len formálnou hrou, ale odhaľovaním hlbokých štruktúr reality, nadväzujúc na filozofiu univerzálného vizuálneho jazyka. **Mária Balážová** rozvíja geometrickú abstrakciu ako metaforický a emocionálny priestor, v ktorom reflektuje osobné aj spoločenské otázky týkajúce sa žien, práce a identity. Geometrické tvary sa v jej prevedení stávajú symbolickým gestom kritizujúcim rodovú nerovnosť a patriarchálne štruktúry. Jej tvorba stavia na postgeometrickej maľbe, prepojenej s fenomenologickou skúsenosťou priestoru a tela, čím vytvára napätie medzi pevnou štruktúrou a dynamikou individuálnej percepcie. Dlhodobo pracuje na cykle **Hadia** geometria, ktorý priniesol do slovenskej maľby fenomén sémantickej geometrie. **Pavol Rusko** vnáša do geometrickeho systému prvky rytmu a scitlivej variability, čím vytvára obrazy, ktoré evokujú pohyb a časovosť v pevne zadanom geometrickom rámci. Jeho práca osciluje medzi princípmi matematickej presnosti a poetikou organickej zmeny, čím reflektuje dynamiku súčasného sveta. V tvorbe Pavla Ruska je prvok opakovania a symetrie základným nástrojom kompozície. Opakujúce sa geometrické motívy vytvárajú rytmický efekt, kým symetrické usporiadanie dodáva dielam rovnováhu a odkazuje na metafyzické princípy. **Adam Szentpétery** využíva precíznu líniu a sofistikovanú farebnú harmóniu ako nástroj syntézy formy a významu, čím dotvára kontinuum modernistických i súčasných tendencií geometrickej maľby a op artu. Vo svojej tvorbe buduje komplexné obrazové štruktúry založené na rytmickom opakovaní horizontál, vertikál a diagonál, ktoré vytvárajú napätie a vizuálnu frekvenciu. Monumentálne kruhy ako ilúzie 3D priestoru reflektujú prelínanie tradičných princípov s modernými technológiami. Szentpétery kombinuje matematickú logiku s emocionálnou rezonanciou vytvárajúc vizuálnu poetiku nadčasovosti.

Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD.,
kurátorka výstavy

PROFILY AUTOROV

Štefan Balázs (*1958) sa venuje maľbe a tvorbe objektov ako rozšíreného poľa maľby. V r. 1979 – 1985 študoval maľbu na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave, kde následne pokračoval v doktorandskom štúdiu u prof. Rudolfa Sikoru v r. 2000 – 2003. Pedagogicky pôsobil na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici a od roku 2008 na Fakulte výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, kde vedie Ateliér konštruktívnej analýzy obrazu. V r. 2023 bol vymenovaný za profesora. Svoju tvorbu predstavil na množstve kolektívnych aj individuálnych výstav nielen doma, ale aj v mnohých európskych a mimo európskych krajinách. Je členom umeleckého združenia Diskurzívnej geometrie so sídlom v Łódži (PL).

Mária Balážová (*1956) svoju tvorbu realizuje v oblasti maľby, kresby, grafiky a objektu. V r. 1978 – 1984 študovala na Vysoké škole múzických umení v Bratislave, špecializujúc sa na scénický kostým. Od r. 1997 pôsobí ako vysokoškolská pedagogička na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity, kde vedie ateliér plošných médií a textilu. V r. 2004 habilitovala na docentku. Jej tvorba je medzinárodne reflektovaná, zúčastnila sa výstav ako 10th Norwegian International Print Triennale, Fredrikstad, 1992 (NO), Eine kurze Geschichte zur Malerei, Leverkusen, 2001 (DE), Here and now, Budapest, Kunsthalle, 2015 (HU), 5th International Drawing Triennial, Tallin, 2015 (EE). Od r. 1998 je členkou Klubu konkretistov.

Pavol Rusko (*1961) sa venuje textilu, maľbe, grafike, ilustráciám a monumentálnej tvorbe. V r. 1981 – 1987 študoval textil na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave pod vedením prof. Elviry Antalovej. V r. 1993 – 1999 viedol Katedru úžitkového umenia II. na Vysoké škole výtvarných umení v Ružomberku. Od r. 1999 pôsobí na Pedagogickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku. V r. 1997 sa habilitoval a získal titul docent. V r. 2000 absolvoval dvojmesačný študijný pobyt v Cité International des Arts v Paríži. Medzi jeho najvýznamnejšie výstavy patria: Korespondenz, Kunsthalle Herrenhof, Neustadt-Musbach, 2019 (DE), International Fiber Art Exhibition – Flag, Japonsko, 2000 a International Print Triennial '94, Palac Sztuki, Krakov, 1994 (PL).

Adam Szentpétery (*1956) významne prispel k rozvoju geometrickej abstraktnej maľby v stredoeurópskom priestore. V r. 1976 – 1982 študoval monumentálne maliarstvo na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave. V období 1999 – 2021 viedol ateliér súčasného obrazu na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach a v rokoch 2006 – 2012 bol vedúcim Katedry výtvarných umení a intermédií. Medzi jeho výrazné samostatné výstavy patria Networks, Vasarely Museum, Budapešť, 2023 (HU) a Kódy geometrie, Galerie Caesar, Olomouc, 2016 (CZ). V r. 1994 a 1996 získal II. cenu Srebrný Cworok, Medzinárodné bienále maľby, Przemysł (PL). V r. 2023 získal cenu za výtvarné umenie Maďarskej akadémie umenia – MMA Képzőművészeti díj.

Kurátorka: Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD.

Produkcia: Mgr. Lenka Králová – GUS

Grafika: Mgr. art. Ivana Babejová, ArtD. – GUS

Preklady: Bc. Gavin Cowper

Produkcia: Galéria umelcov Spiša – kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja

